

Klima- og miljødepartementet
PB 8013 Dep
0030 OSLO

Dato:
31.01.2019
Saksbehandler:
Ane Ingvild Støen

Referanse:
201903551-1
Deres referanse:

Innspill til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken

- Regjeringen har startet arbeidet med ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken. Klima- og miljødepartementet (KLD) har invitert alle som ønsker det, til å komme med skriftlige innspill til arbeidet. Fristen for å levere innspill er 01.02.2019.

Kulturminneseksjonen i Vestfold fylkeskommune, Kulturarv, har følgende innspill til arbeidet med ny stortingsmelding.

Behovet for en ny stortingsmelding og valg av tidspunkt

Det er varslet at regjeringen i forslaget til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken vil bygge videre på rammene som ble lagt i St.meld. nr. 16 (2004–2005) *Leve med kulturminner*, samt utforme nye nasjonale mål på feltet, jf. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/kulturminner-og-kulturmiljo/innsiktsartikler-kulturminner/kulturminnemeldingen/om-meldingsarbeidet/id2616629/>. Det trekkes også fram at en ny stortingsmelding må behandle de nye utfordringene som berører kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Dette gjelder blant annet klimaendringer, urbanisering, demografiske endringer og økende grad av digitalisering.

Kulturarv er enig i at det er behov for en ny stortingsmelding og for å utforme nye nasjonale mål på kulturminnefeltet. Vi mener imidlertid at tidspunktet som er valgt, er lite hensiktsmessig. Vi mener det er uheldig at en ny stortingsmelding legges fram før regionreformen er gjennomført og praktiseringen av en ny forskrift som skal erstatte forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven (ansvarsforskriften), er prøvd ut og evaluert. Erfaring knyttet til hvordan den nye organiseringen av og ansvarsfordelingen i kulturminneforvaltningen fungerer i praksis, ville vært et nyttig kunnskapsgrunnlag for en ny stortingsmelding.

Planprosesser

Politisk er det sterkt press på at planprosesser skal gjennomføres på enklere vis og hurtigere enn i dag. I Granavolden-plattformen av 17.01.2019 er følgende punkter nedfelt:

- Forenkle planbehandlingen gjennom å harmonisere plan- og bygningsloven og sektorlover.
- Redusere planleggingstid i statlig planarbeid, og legge til rette for raskere og mer effektiv planlegging i kommuner og fylkeskommuner.
- Redusere byråkratiet og bidra til en mer effektiv offentlig forvaltning. Færre fylkeskommuner skal samlet sett føre til færre ansatte i administrative stillinger, færre heltidspolitikere på regionalt nivå og mer ressurser til tjenester som kommer innbyggere og næringsliv til gode.

I en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken mener Kulturarv det er avgjørende at staten ser hvordan ansvar og oppgaver i statlige etater og selskap påvirker samhandlingen på kulturminnefeltet. Dette gjelder særlig på samferdselsområdet.

Stortingsmeldingen må også svare opp kravene til raskere prosesser. Når Nye Veier AS eller Bane NOR eksempelvis krever at registrering og utgraving skal ta kortere tid enn det som er tilfellet i dag, må statlige myndigheter ta stilling til hvordan tidsbruken skal reduseres uten at det går på bekostning av kulturminnene. Dersom det økende tidspresset på planprosessene ikke håndteres i ny stortingsmelding, er Kulturarv bekymret for at kulturminnevernet kan bli marginalisert og tilsidesatt.

I Vestfold fylkeskommunes forslag til ny ansvarsforskrift foreslo fylkeskommunen en løsning der fylkeskommunene registrerer og graver ut små og middels store prosjekter, mens de arkeologiske museene (universitetsmuseene og sjøfartsmuseene) tar seg av de store prosjektene, uten forutgående inngrep fra fylkeskommunene. Skulle prosjektene overstige det de arkeologiske museene har kapasitet til, kan museum og fylkeskommune samarbeide. Organene vil sammen kunne håndtere utfordringene.

Juridiske forhold

Det er viktig at en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken behandler plan- og bygningsloven inngående. Kommunene anvender denne loven. Fylkeskommunen erfarer imidlertid at loven ofte anvendes for lettvindt, og at det er konfliktfylt å gripe inn uten klare lovhjemler. Det er en utfordring at dagens lovtekst ikke i tilstrekkelig grad hjemler virkemidler som kulturminneforvaltningen kan anvende. Videre er det en utfordring at Fylkesmannens juridiske kompetanse på kulturminnefeltet oppleves som begrenset når det kommer til plan- og bygningsloven. Saksmengden som følger plan- og byggesaker er økende, og faller relativt sjeldent inn under kulturminnelovens virkeområde. Kulturarv anbefaler derfor at det juridiske feltet og forholdet mellom kulturminneloven og plan- og bygningsloven gjennomgås i forbindelse med arbeidet med ny stortingsmelding. Videre bør stortingsmeldingen drøfte og stille krav til fylkesmennenes juridiske kompetanse.

Fredning som virkemiddel for å ivareta kulturarven, er kraftfullt, men ressurskrevende. Gjennom arbeidet med ny stortingsmelding bør departementet derfor vurdere tiltak som kan begrense ressursbruken og gjøre det enklere å frede objekter som er yngre enn 1537. Objekter eldre enn 1537 er automatisk fredet uten krav til forutgående prosess. Dette viser at enkle løsninger er mulige.

Kunnskapsbasert forvaltning

Kunnskapsbasert forvaltning bør være en viktig bærebjelke i framtidens kulturminnevern. Siden 1990 har den regionale kulturminneforvaltningen samlet inn data gjennom registreringer og mindre undersøkelser. Det samles altså inn store mengder empiri. Problemet er at det ikke eksisterer overordnede mål og planer for hvordan empirien som samles inn skal brukes til kunnskapsproduksjon, som igjen kan danne grunnlag for faglige prioriteringer. Derimot bidrar regulering av timepriser og føringer på hva som kan faktureres ved innhenting av data til å begrense kunnskapsproduksjonen. Heller ikke forskningsmiljøene benytter seg i vesentlig grad av dataene som samles inn. Fraværet av syntesearbeid på bakgrunn av de innsamlede dataene er et nasjonalt problem. Kulturarv mener det er viktig at en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken drøfter dette problemet, og videre konkretiserer hvordan man kan bygge bro mellom forskning og forvaltning.

Teknologiutvikling

Det er gledelig at teknologi og teknologiutvikling trekkes fram som et sentralt punkt i den nye stortingsmeldingen. Vestfold fylkeskommunes erfaring med bruk og utvikling av inngrepsfrie metoder på arkeologifeltet er svært positiv. Kulturarv ønsker derfor en videre satsing og et økt fokus på teknologi og metodeutvikling velkommen.

Med vennlig hilsen

Terje Gansum
seksjonssjef kulturarv

Ane Ingvild Støen
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og krever ikke signatur.

Vedlegg:

Kopi til: